

Toplam kalite yönetimine ilişkin ikinci yaklaşım ise hızlı-izleme yaklaşımıdır. Bu yaklaşım, kalite yönetimini uygulayabilmek için 7-10 yıl harcamak isteyen kurumlar tarafından kullanılır. Bu yaklaşımda çalışma, kurumun sistemlerinin, işlemlerinin ve sonuçlarının değerlendirilmesiyle başlar. Bu değerlendirme, diğer aşamalarda kullanılacak uygulama planının geliştirilmesinde kullanılır. Hızlı-izleme yaklaşımında aşamalar sıra ile uygulamaya konulmadıklarında, basamaklar üst üste çakışır. Örneğin birinci aşamanın belirleyici özelliği olan kalite iyileştirme takımları, eğitimler sürerken kurumdaki sistemler "kalite" ve "müşteri tatmini"ne odaklanmak için yeniden yapılandırılır. Benzer şekilde, üçüncü aşamanın bir parçası olan daha kapsamlı yönetim yaklaşımlarının bazıları (örneğin kendi kendini yöneten çalışma ekipleri gibi) uygulamanın ikinci ve üçüncü yılında başlatılır. Bu yaklaşımın birinci yaklaşımdan daha riskli olduğu savunulmaktadır. Uygulamada değişikliklerin hızlı olması çoğu zaman başarısız sonuçların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu yaklaşımın uygulanabilmesi için büyük kuruluşların en az beş, küçük kuruluşların ise en az üç yılla ihtiyacı olduğu savunulmaktadır.

III- EĞİTİM ALANININ YENİDEN DÜZENLENMESİ VE TKY

Bir toplumun gelişmişliği ile eğitim sistemi arasında yakın bir ilişki vardır. Eğitim sisteminin niteliğine ilişkin olarak ortaya çıkan sorunlar, az gelişmişliğin hem nedeni hem sonucunu oluşturur. Bu neden sonuç ilişkisine, eğitimin temel bir insan hakkı olarak, kamusal niteliğini de kattığımızda, karşımıza tüm toplum kesimlerini ilgilendiren bir olgu çıkar. En genel tanımıyla eğitim, insan davranışlarında, önceden belirlenmiş amaçlara göre belirli gelişmeler sağlamaya yarayan planlı etkiler dizisi olarak tanımlanır.

Eğitim, bir bütün olarak düşünüldüğünde insanı yetiştirme sürecidir. Bireyin fiziksel veya içsel etkinlikler sonucu g oluşturabilmesi ya da davranış değişikliği gösterebilmesi için planlı, örgün ve yaygın eğitim alması gerekir. Tüm bunların gerekleşebilmesinde en önemli faktör, kuşkusuz her ülkenin kendi ekonomik-toplumsal yapısı çerçevesinde oluşturduğu eğitim sistemidir.

Herhangi bir ülkede, eğitim sistemi oluşturulurken, en yaygın şekilde, temelde bireyin eğitim hakkını güvenceye altına alan, eğitim sisteminin kendi içindeki sorunlarını çözümleyici nitelikler taşıyan, buna bağlı olarak toplumun gelişme dinamiklerini de göz önünde bulunduran yapıların oluşturulması beklenir. Bu durum, elbette bugün temel bir insan hakkı olarak kabul edilen eğitimin parasız, bilimsel, laik ve demokratik bir içeriğe sahip olması gerçeğinden bağımsız olarak ortaya çıkmaz. Dolayısıyla eğitim sistemine ilişkin politikalarda göz önünde bulundurulması gereken evrensel kurallar ve ülkelerin kendilerine özgü gerçekleri önem kazanır.

Kapitalizmin uluslararası alanda ulusal sistemleri de içine alan, "yeniden yapılandırma" adı altında gerçekleştirilmeye çalıştığı politikaların en önemli hedeflerinden birisinin şimdiye kadar hep kamusal niteliği ile ön plana ıkmiş eğitim sistemleri olması akla bazı sorular getirmektedir. Türkiye ve benzeri ülkelerin, özellikle eğitim sistemi açısından bir yenilenmeye, başka bir ifade ile "yeniden yapılanma"ya gitmesinin arkasında yatan tarihsel nedenlerin bilinmesi, söz konusu sorulara doğru yanıtlar verebilmemiz açısından zorunludur.

Eğitim hakkının bir insan hakkı olarak kabul edilmesiyle birlikte, sosyalizmin de etkisiyle pek çok gelişmiş kapitalist ülkede parasız, nitelikli, kamusal eğitim hakkının ön plana ıkmiş olduğu görülür.

Ancak 1970'li yılların ortalarından itibaren etkisini hissettiren neo-liberal yaklaşımlar, her alanda olduğu gibi eğitim alanında da "serbest rekabet" in geçerli olduğunu savunmuş ve ulusal ekonomilerin rekabetçi bir nitelik kazanmasının ancak kamuya ait, onunla özdeşleşmiş hizmetlerin, özel sektöre devri ile mümkün olabileceğini iddia etmiştir. Ancak bu öneriler gelişmiş ülkelerde büyük tepkilere neden olmuş, bu nedenle eğitim sisteminde yeniden yapılanma anlayışları özel olarak az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler için gündeme getirilmiştir.

Eğitimde yeniden yapılanma kuşkusuz diğer alanlardan bağımsız olarak ortaya çıkmaz. 1980'li yıllarda az gelişmiş ülkelerin, kapitalist sisteme entegrasyonunu amaçlayan ve ulusal ekonomilerin, uluslararası kapitalist sistemle bütünleşmesini hedefleyen yapısal uyum politikaları, bir bütün olarak kapitalist sistemin yeniden yapılanması amacıyla hayata geçirilmiştir. Yapısal uyum politikalarının ilk ayağı olan "serbest piyasa ekonomisi" nin kurumsallaşması için öne sürülen en önemli istek ise, şimdiye kadar kamu eli ile yürütülen ve "kamusal yarar", "kamu hizmeti" gibi kavramlarla ifade edilen hizmetlerin, piyasa ilişkilerine terk edilmesi ve "kar ilkesi" çerçevesinde yeniden tanımlanmasıdır.

1970'den bu yana sık sık yaşanan krizler ile kapitalist işletmeler arasındaki piyasa kavgası ve rekabetin artması, üretim araçlarının daha az sayıda elde toplanmasını sağlamış ve tekelleşmeyi hızlandırmıştır. 1974'de Tokyo Zirvesi'yle başlayan neoliberal yeniden yapılandırma süreci, 1995 yılında Dünya Ticaret Örgütü'nün (WTO) kurulmasıyla ve ardından imzalanan *Hizmet Ticareti Genel Antlaşması*'yle (GATS) hız kazanmış ve beraberinde kamusal alanların yeni kar alanları olarak yeniden düzenlenmesini günde-

me getirmiştir. Bu anlamda eğitim alanındaki düzenlemeler, yapılan bu ideolojik ve yönetsel düzenlemelerin bir parçası olarak ortaya çıkmaktadır.

GATS genel olarak devlet tarafından verilen kamu hizmetlerinin özel sektöre devrini düzenleyen bir anlaşmadır. GATT ile belirlenen mal ticareti görece basit bir biçimde düzenlenebilirken, GATS ile belirlenen hizmet ticareti oldukça karmaşık bir biçimde düzenlenmektedir. Bunun nedeninin, GATS'ın oldukça geniş bir biçimde içine aldığı hizmet türlerinin biçimi, içeriği ve gerektirdiği kapsamlı yasal ve fiziksel altyapı uygulamaları olduğu söylenebilir. GATS'ın kapsamı yalnızca bir hizmetin yerine getirilmesi ile sınırlı değildir. Bu hizmetin yerine getirilebilmesi için gerekli olan tüm ürünlerin üretimi de GATS'ın kapsamı içerisinde.

GATS ile uluslararası sermayenin yağmasına açılacak olan hizmet alanları şu şekilde sıralanabilir:

Eğitim; sosyal hizmetleri de kapsayacak şekilde sağlık ve bağlantılı hizmetler; telekom, posta hizmetleri, görsel ve işitsel iletişim hizmetleri de dahil olmak üzere iletişim; inşaat ve bağlantılı mühendislik hizmetleri; enerji, su iletim sistemleri ve atık su işleme; tüm çevresel hizmetler; finansal, mali ve bankacılık hizmetleri; turizm, seyahat ve bu iki sektörle bağlantılı tüm hizmet ve ürünlerin üretimi; kültürel ve sportif hizmetler; kara, hava, deniz ve tüm diğer ulaşım hizmetleri ve diğer hizmet alanları.

GATS çerçevesinde tam bir yağmaya açılan eğitim "sektörü", anlaşmanın en önemli parçalarından birini oluşturmaktadır. Kapitalistler açısından dünya eğitim "sektörü"nü yıllık 2 trilyon dolarlık bir pazar anlamına geldiği düşünüldüğünde; 50 milyon öğretmen, 1 milyar öğrenci, yüzbinlerce eğitim kurumuyla eğitimin ne-

den sermaye için oldukça iştah kabartıcı bir kâr alanı olduğu daha iyi anlaşılır. Dünya toplam ticareti üzerinden dolaşıma giren tutarın 2000 yılı rakamlarıyla 6 trilyon dolar civarında olduğu düşünülürse, eğitim üzerinden dolaşıma giren 2 trilyon doların çekiciliği kendiliğinden anlaşılacaktır.

Eğitimin piyasaya açılması/ticarileştirilmesi süreci, aslında GATS öncesinde, neo-liberal politikalar aracılığıyla hayata geçirilmeye başlanmıştır. Bu politikaların sonucu olarak daha GATS öncesinde birçok ülkede eğitim belli düzeylerde özel girişime açılmıştır (İngiltere örneğinde görüldüğü gibi). Özellikle ilk ve orta eğitimde bu gelişme daha hızlı yaşanmış, irili ufaklı bir yığın özel okul açılmıştır. Türkiye’de de böylesi bir gelişme yaşanmış, özel ilk ve ortaöğretim kurumları mantar gibi ülkenin her yanına dağılmıştır. Bu durum elbette GATS’ın eğitimin özelleştirilmesindeki belirleyiciliğini ortadan kaldırmamaktadır. GATS sadece özelleştirme süreçlerine belirgin bir hız kazandırmakla kalmamakta, daha önce ulusal sermayeye açılan alanları uluslararası tekelere de açmaktadır. Özellikle ‘95 sonrasında emperyalist ülkelerde de dahil olmak üzere dünyanın her yanında yeni yasalar ve uygulamalarla hız kazandırılan eğitimin ticarileştirilmesi süreci daha yakından ele alındığında görülecektir ki, GATS oldukça hızlı ve yaygın bir uygulama alanı haline gelmiştir.

GATS sürecini başlatan Dünya Ticaret Örgütü, yayınlarında ve belgelerinde eğitimi bir kamu hizmeti olarak değil, verimli bir pazar alanı olarak tanımlamaktadır. Aynı yayınlarda eğitim “pazarı” beş kategoriye ayrılmaktadır: İlköğretim, ortaöğretim, üniversite, yetişkin eğitimi ve diğer eğitim. İlk ve ortaöğretim kurumlarının özelleştirilmesi, yüksek öğretimin özelleştirilmesine göre görece daha zor

olduğu düşünölmektedir. Eğitim ticareti açısından en kârlı ve verimli alan ise yüksek öğretim alanı olarak görölmektedir.

Tüm dünyada, özellikle son yıllarda, GATS çerçevesinde eğitim alanında atılan bir dizi adım bulunmaktadır. Oldukça kapsamlı yasal düzenlemeler ve uygulamalar GATS'ın ne denli önemli bir yerde durduğunu ve neyi hedeflediğini açıkça göstermektedir. Eğitimin ticarileştirilmesi olgusunun özellikle ABD ve Avrupa'da yaygın ve hızlı biçimde gelişmesi, bu ölkelerdeki "sosyal devlet", "sosyal adalet" kavramlarının ne denli içi boş kavramlar haline geldiğinin görölməsi açısından da önemlidir.

GATS'a kurucu üye olarak imza atan Türkiye'de eğitimin ticarileştirilmesi sürecine oldukça hızlı bir biçimde girilmiştir. Türkiye'de eğitim sisteminin her düzeyinde özelleştirme uzun bir süreden beri oldukça yaygın bir biçimde uygulanmaktadır. İlk ve orta dereceli özel okullar uzun bir süre önce kurulmuş, bu okullara sunulan devlet desteği ise her geçen gün artmıştır. Son olarak, yaşanan krizle beraber, yoğun bir talep sorunu yaşayan bu okulların yardımına devlet koşmuş, kamu okulları kaynak yetersizliği içindeyken özel okullar her zaman desteklenmiştir.

Sermayenin eğitim alanına el atması eğitimin yeniden yapılandırılması politikalarında önemli bir adım olmakla birlikte, devlet okullarının varlığı açılan bu piyasada özel okulların aleyhine bir "haksız rekabet" olarak değerlendirilir. Bu durum neo-liberalizmin teorisyenlerinden M. Friedman tarafından "devlet elinde tutulacak okullarda eğitim giderlerini karşılayacak ücretler alınmalı ve böylece devlet desteği görmeyen okullarla eşit koşullarda rekabet sağlanmalı" şeklinde ifade edilmektedir.

Neo-liberalizmin temel söylemi, "piyasalar"ın iyi ve yararlı olduğu, piyasalara nereden gelirse gelsin her türlü müdahalenin kötü

olduğu şeklidir. Neo-liberalizmin liberalizmden temel farklılığı ise, neoliberallerin sermaye birikiminin ulaştığı aşama nedeniyle artık piyasa ilişkilerinin toplumsal ilişkileri tanımlayacak ölçüde bir egemenlik biçimine dönüştüğüne olan inanç, yani piyasanın rüştünü kesin olarak kanıtladığına duyulan derin güvenidir. Neo-liberalizmde toplumsal ve siyasal alan iktisadi alan içinde ve iktisadi alana göre yeniden tanımlanmakta; birey profili, bilginin niteliği ve kalkınmanın biçimi yeniden düşünülmektedir. Siyasal ve toplumsal olanın piyasa mantığı içinde ve bu mantığa göre yeniden tanımlanması, neo-liberallerce devletin birçok kuruma olduğu gibi eğitime müdahalesini de yanlış bulmuştur. Nitekim Milton Friedman, devletin eğitime yaptığı müdahalenin eğitim standartlarını düşürdüğünü, öğrenimin motivasyonunu sağlayamadığını ve kârlılık olmadan maliyetleri artırdığını ileri sürmüştür.

Yeni yüksek öğrenim yasa tasarısı da GATS'ın bir parçası olarak ele alınmalıdır. Üniversiteleri paralı hale getiren ve yüksek öğrenimin tümünden ticarileşmesi demek olan yeni yasa GATS'ın kriterleri ile tam bir uyum içerisinde hazırlanmıştır. Yasanın temel amacı; serbest bir piyasa olmak zorunda olan eğitim piyasasının adil yasalara sahip olmasını sağlamaktır. Tasarının tartışılması sürecinde, bir yanda ücretsiz olduğu iddia edilen bir eğitim hizmeti veren devlet, öte yanda krizle boğuşan ve büyük bir talep sorunu yaşayan özel üniversitelerin bulunduğu, dolayısıyla büyük dengesizliklere sahip bu piyasanın dengelenmesi gerektiği, "piyasa" mantığı çerçevesinde açıklanmaya çalışılmıştır. Bunun tek yolu olarak ise devlet üniversitelerini tamamen paralı hale getirilmesi hedeflenmektedir. Böylelikle piyasada tam bir eşitlik sağlanacağı iddia edilmektedir.

Üniversitenin kaynaklarını sermayenin ihtiyaçları doğrultusunda kullanmak hedefi ile gerçekleştirilmeye çalışılan bu proje de yine GATS'ın önemli hedeflerinden biri durumundadır. GATS'ın eğitim alanında yaratacağı sonuçları özetlenecek olursa; tüm dünyada üniversitelerin, eğitimin özelleştirilmesini sağlamak, öğrenim ücretlerini yüksek düzeylere çıkararak, yoksul, emekçi sınıflar için eğitim alma şansını ortadan kaldırmak, öğrenci ve öğretim görevlilerinin akademik-demokratik haklarını tırpanlamak, eğitimi sermayenin ihtiyaçlarına göre belirlemek içinde bulunduğumuz yüzyılda sermayenin öncelikli hedefleri arasında yer almaktadır.

Eğitim kurumlarının kar sağlayan işletmeler haline getirilmesinin ve bu yönde gerçekleştirilen atılımlarının ilk adımı, kapitalist işletmelerin yönetim modeli olan TKY'yi uygulamaya sokarak atılmıştır. Konunun uzmanlarınca TKY'nin temel ilkeleri "kaliteli mal ve hizmet üretimi, çalışanların niteliğinin artması ve dolayısıyla iş verimliliğinin ve buna bağlı olarak ücretlerin artması, iş gücündeki istihdamın artması ve yönetimin daha demokratik ve katılımcı olması" olarak ortaya konulmaktadır. Burada iş verimliliğine bağlı ücret artışı noktasında birtakım tespitler yapmak gerekir; TKY'nin uygulandığı alanlarda 1990-2000 yılları arasındaki verilere göre, genel olarak dünyada %100'lük bir verimlilik artışı karşısında %10'luk bir ücret artışı, Türkiye'de ise %100'lük bir verimlilik artışı karşısında ise yalnızca %0.6'lık (binde altı!) bir ücret artışı gerçekleşmiştir. Yine 1983-1999 yılları arasında dünyanın en büyük 200 uluslararası şirketinin karlarındaki artış oranı %362 olurken, istihdam ettikleri iş gücündeki artış sadece %14'te kalmıştır. Kapitalizmin yeniden yapılandırma dahilinde ortaya koyduğu her yeniliğin altında, yine kapitalist sistemin ana ilkesi olan "aşırı kar-azami egemenlik" ilkelerinin yer aldığı düşünüldüğünde konunun önemi daha fazla anlaşılmaktadır.

Tüm kamu hizmetleri kapsamında yürütülen GATS'a ilişkin yapılanın sosyal ve siyasal gelecek planlaması içindeki en önemli ayağını eğitim politikaları oluşturmaktadır. Çünkü eğitimin, örgün ve yaygın eğitim olarak gruplandırılmış iki unsurunun da çerçevesini çizen GATS anlaşması; yaygın eğitim alanında radyo, TV, sinema, fotoğraf, kitap, kaset vb gibi herkese açık olarak satışa sunulan materyallerde, ticari kuralları ve yönetim biçimiyle ilgili en geniş propaganda olanaklarını genişletirken, okullar ve dershaneler gibi örgün eğitim alanında da kendi ticari kurallarını belirlemektedir.

Milli Eğitim bakanlığı 2000'li yıllara girerken dünyanın farklı noktalarında yaygın olarak uygulanmaya çalışılan ancak büyük oranda başarısızlıklarla sonuçlanan Toplam Kalite Yönetim modeline geçme amacıyla "*Toplam Kaliteye Yönetimi Uygulama Projesi*" adında bir çalışma başlatmıştır. Bu çalışmaya göre M.E.B'in TKY'yi uygulama amacı Talim Terbiye Kurulu Tarafından şu şekilde ifade edilmektedir; (Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı, 2000):

Milli Eğitim Bakanlığı merkez ve taşra teşkilatında; çağın getirdiği değişim ve gelişmeleri doğru algılayıp değerlendirmek, çalışanların sürekli eğitimi ile niteliklerini yükseltmeyi, böylece hizmet sunumundaki kaliteyi arttırarak eğitim hizmetinden yararlananların memnuniyetini sağlamayı, problemlerin çözümünde ve eğitim yönetiminde karar alma süreçlerine ilgililerin tam katılımını gerçekleştirmeyi ve aynı zamanda karar almada veri kullanmayı yaygın hale getirerek verilerle yönetim anlayışını hakim kılmayı hedefleyen TKY felsefesinin TKY Uygulama yönergesine göre Milli Eğitim sistemine yerleştirmektedir.

Yukarıdaki açıklamada yönetime tam katılım sağlanması toplam kalite ilkelerinden birisi olarak ileri sürülmekte ancak katılımın kararlara mı, sonuçlara mı olduğu konusunda bir yorum yapılmamaktadır. Burada amaç, okul yönetimine tüm idareci, öğretmen, memur, öğrenci, veli ve sermaye çevrelerinden kişi ve kuruluşların katılması ve kararlarda etkin kılınmasıdır. Ancak eğitim örgütlerinin katılımından bahsedilmemesi, mevcut uygulama ve politikalara karşı olan örgütsel yapıların sürecin dışına itildiğini göstermektedir. Sendikal ve mesleki örgütlenmeler yerine, okullarda yetki ve sorumlulukların paylaşılması ve yönetime katılım amacıyla okullarda kalite çemberleri oluşturulması öngörülmüştür. Burada ise temel hedef, mevcut sendikal örgütlenmeleri tasfiye etmek ve yönetimin gözetim ve denetiminde, yine yönetim ile "uyumlu" çalışabilecek bir yapı oluşturmaktır.

Toplam Kalite Yönetimi'nin eğitim alanına yayılması, sadece sosyal ya da ekonomik değil, aynı zamanda toplumsal bir felaketin eşiğinde bulunduğumuzun açık bir göstergesidir. Çünkü, TKY felsefesi, kitleler için tam bir düşünsel tuzak anlamına gelmektedir. Kuşatılmış ve kaçacak yer bırakılmayan bu tuzağa düşen fareler gibi insanlarla oyun oynanmaktadır. Bu nedenle, bir ya da birkaç noktaya karşı çıkılarak TKY ile uzlaşmak, kapana kısırılmış bir fareye dönmekle eşdeğerdir. Peter Drucer'in dediği gibi, "*bir zincirin gücü, en zayıf halkanın gücü kadardır*". Bu durumda, TKY karşısında en küçük bir zaaf, bazı yönlerini olumlamak, tümünü onaylamak ve bizleri içine alarak eritmeye çalışan sistemin doğrudan kucağına düşmek kadar tehlikelidir.

TKY'nin kullandığı yöntemlerden en önemlisi olan iletişim, her an ve her durumda, insanları, işi, işlevleri denetlemenin bir aracı ola-

rak kullanılır. Bu denetleme, tekellerin daha çok sömürü için egemenliklerinin bir aracıdır. Yapılan her işin kayıtlara geçirilmesi, haftalık ve aylık verimlilik analizlerinin bilgisayarlara işlenmesi, düzenli anketlerle dönemsel olarak halkın duygu ve düşüncelerine ulaşma ve ona uygun projeler geliştirerek, düzenli denetime alınmaları, ciddi bir istihbarat ağı kurmalarının aracı olarak kullanılmaktadır. Herkesi ve her alanı kontrol altına almak üzere geliştirilmiş bir yöntem biçimi hayata geçirilmeye çalışılmaktadır.

TKY felsefesi, yalan üstüne kurulu olduğu kadar, ikiyüzlülüğünü çok iyi perdeleme ve kitleleri görsel imajla aldatarak, düşüncelerini bozguna uğratmak üzere beyin faaliyetlerine egemen olan bir yöntemler ve yollar bütünüdür. Yalan ve gerçeküstü olan ne varsa onlara iman ettirme, inandırma, gerçek olayları algılamadan uzaklaştırma çevrimidir. Çünkü TKY, çok masum bir melek rolünde kitlelerin karşısına çıkmakta ve onları duygusal olarak sömürerek politikasını ve ideolojisini yaymaktadır.

TKY ideologlarının yaptığı en büyük aldatmacalardan bir tanesi de, insanları mutlu edeceklerini söyleyerek, "müşteri memnuniyeti" kavramıyla, asıl kendilerini ve kapitalist tekelleri mutlu etmek istemeleridir. Tüm insani değerleri, müşteri memnuniyeti adı altında kapitalist ticari ahlaka göre yeniden şekillendirerek, paradan ve bireysel çıkardan başka bir şey düşünmeyen bir toplum yaratmak amaçlamaktadır. İç müşteri fikri ile çalışanlar arasında, dış müşteri fikri ile de üretim ilişkileri içinde olan kurumlar arasındaki tüm ilişkileri parasal ve çıkarsal rekabete koşullandırmayı hedefler. Piyasacı rekabete göre şekillenmiş bir iş ahlakı, sadece kara endekslenmiştir. Ulusal çıkar ve ulusal karın literatürden kaldırılması için, "devletin ekonomiye müdahalesi azaltılmalıdır" söy-

lemi kullanılır. Oysa, ulusal devletler olmadan TKY, bir adım bile atamaz. Toplumları dizginlemesi ve karlarını koruması, ideolojik yayılcılığı için görsel ve işitsel yayın ve basın organlarını, yasaları, banka ve vergi gibi soygun mekanizmalarını işletmesi mümkün değildir. Hergün devletin ekonomiden el çekmesini talep ederken, devlet güçleriyle emekçilere daha çok saldırmak üzere devletin ardına sığınmaktadır.

TKY'nin söylemlerinden biri olan "insana verilen değer" ise, onu daha çok bağımlılık ve sömürü ilişkisi içinde "denetlemek, baskı altına almak" anlamına gelmektedir. Sosyalizme ait "emek en yüce değerdir" söyleminin çarpıtılması sonucu elde edilmiş olan bu argüman, emekten bahsetmekten korkanlar tarafından, "emekçi veya işçi" kelimesi yerine, "çalışan" ya da "işgören" kelimelerini geçirerek kullanılmaktadır. Bu insan, sosyal ve sınıfsal özünden koparılmış, aidiyeti olmayan bir unsurmuş gibi gösterilir. Ama, bu insanın, kar kapısı olarak görüldüğü için, gücü yerinde oldukça ve tekellere hizmete devam ettikçe değeri vardır. İnsan faktörü, işletme açısından girdi olarak en ucuza maliyetle ve en büyük kar getirecek bir varlık olarak değerlendirilir. Örneğin şu anda kamu emekçilerinin, TKY mantığına göre hiçbir değeri yoktur, en kısa zamanda tasfiyeleri gerekir. Çünkü, sisteme göre kar getirmemektedir ve dolayısıyla yapılan hizmet "verimsiz", hizmeti yapan ise, "başarısız"dır.

TKY, insana, insani değerlere, toplumsal yapılara, kültürel ve sınıfsal gelişmelere, siyasal birikimlere düşmanlık ve yabancılaşma düşünceleri ile birlikte, tarihsel birikimlere ve teknolojik gelişmelere de düşman bir ideolojinin beslenmesi politikasıdır. Toplumların kendi tarihlerini ve kültürlerini unutmaları, tekellerin çıkarlarının

aleti olan yabancılaşmış kültürüyle, sosyal yapıları parçalamaya endeksenmiştir. Ulusal ve kültürel varlıkların ve değerlerinin çiğnenmesi ve yok edilmesinde yardımcı rol üstlenerek, kültürel çarpıklıkları müfredat programlarına taşımaları istenen öğretmenlerin ise, hedeflerine karşı çıkmaları önlenecektir.

TKY'nin hedeflerinden biri olan büyük işletmeleri parçalayarak, parçalanamayanları kısımlara bölerek ve kısım kısım çalışanları birbirine rakip duruma getirerek, ihbarcılığı teşvik etmeleri, böl-yönet, birbirine düşür ve kontrol et metodları, teknolojinin bir harikası olarak yansıtılır. Yapmaya çalıştıkları ise, insanların bilincini çarpıtarak, onları bireyci ve yalnız, güçsüz unsurlar haline getirmek ve daha kolay, zahmetsiz sömürmek için çalışmaktan başka bir şey düşünemez ve birbiri ile konuşamaz hale getirmektir. Böylece emekçilerin örgütlenmesini, sendikalaşmasını baltalayıp, sermaye sınıfı karşısında onları güçsüz duruma düşüreceklerdir.

Türkiye ekonomisinde bunca çöküşün yaşandığı bir sistem olan kalite sisteminin MEB kanalıyla eğitim kurumlarına girmesinde sayısız tehlike ve olumsuzluklar sayılabilir. Ama tüm bu olumsuzlukları üç ana başlık altında ele almak mümkündür.

Birincisi, ideolojik olarak, beşikteki bebekten, üniversite sonuna kadar tüm genç beyinleri esaret altına alan bir sisteme boyun eğme olarak çok tehlikeli bir sosyal içeriğe sahip olmasıdır. Çünkü, kalite eğitiminin ana okulundan itibaren küçük dimağlara vereceği ilk etki, bireyin öneminin öne çıkarılması ve kendinden başka hiç birşey düşünemez hale getirilmesidir. Toplumsal bir varlık olan insanın, toplumsal sorumluluk ve dayanışmadan tümüyle kopuk, ülke ve halkının sorunlarından, tarihsel ve kültürel değerlerinden uzak, asosyal bir insan olarak yetişmesine izin vermek de-

mektir. Toplumsal gelişimin ve mücadelenin olanaklarından soyut olarak kendi haklarının ve kişisel özelliklerinin de kaybedilmesi, tümüyle sisteme boyun eğen ve sistem tarafından empoze edilen verilere göre hareket etmesi sağlanmış olacaktır. Yani geleceği olmayan bir toplum amaçlanmaktadır. Sadece sermaye sınıfının karları için düşünen ve ona hizmet etmekten başka bir işe yaramayan bir insan modeli yaratılmaya çalışılır. Kalite eğitiminin ve sisteminin temel amacı da zaten budur.

İkincisi, kapitalist sisteme boyun eğmek üzere, sermaye sınıfının fikirsel denetçileri ve ideologları olarak öğretmenleri etkisi altına alır, onları kendi çıkarları için örgütler. Tüm toplumu etkileyen bir eğitim sürecine, tüm eğitim emekçilerini katarak ve onlarla her an, ülkenin ve toplumun eğitim ve ideolojik gelişimini kontrol altına alarak, her gün kendi istediği kurallara göre şekil verebileceği sisteme ait önemli bir alt yapıyı oluşturmaya çabalar. Sisteme zararı olan eğitimcileri ayırır, sistemi geliştirenlerin önlerine görev koyarak, toplumsal gelişimi baltalamaları için yöntem ve kurallar oluşturmalarını ister. Eğitimcinin yaptığı her işi ve söylediği her sözü denetleyerek, plan ve programını buna uygun yaptırarak, sisteme muhalif olanların derecelendirmesini kaydetmesini ister. Bu kayıtları bilgisayar ağlarıyla inceler ve uygun yeni projeler üretir. Bu projelerin tümü, egemenlik ve sömürü sistemini pekiştirmeye hedeflenmiştir. Kalite sistemine göre eğitim yapan tüm kurumlar, çok uluslu tekellerin denetimini kabul etmiş ve ona hizmette kusursuz bir görevi ifa etmelidir.

Üçüncüsü, eğitim hizmetleri "sektöründe" çalışanların tümü esnek üretime ve esnek çalışmaya girmiş olur. Yani bugüne kadar kazanılmış tüm haklarından örgütsel gücünden ve sosyal olanaklarından vazgeçmiş olur. Bu çerçevede;

- İşgüvencesi ortadan kalkar,
- 657 Sayılı yasa belirli bir süreç içinde ortadan kalkar, bütün eğitim emekçileri 4857 Sayılı İş Yasasına tabi olur.
- Performansa göre istihdam ortaya çıkar.
- İş saatleri esnetilir, ihtiyaca göre uzar veya kısılır.
- Sosyal güvence ortadan kalkar,
- Aşırı bir çalışma ve yorgunluk, tekellerin karları ve sistemleri için, başka hiçbir sosyal alana yönelemeyecek kadar çalışmayı zorlamaya başlar.
- Eğitimci, çalışmak, daha çok çalışmak ve uluslararası eğitim tekkellerinin denetimine uygun hale gelene kadar çalışmaktan başka bir şey düşünemez hale gelir.
- Ücret, kalite sisteminde, performansa göre değerlendirilir. Sisteme en iyi biat edenler ve tekellere iyi para kazandıranlar biraz daha iyice ücret alırken, düşük performanslı olanlar, hiçbir hak verilmeden atılır. Ücretlerin nisbi olarak sürekli düşeceği ve giderek yoksullaşacağı bir sisteme katlanmak zorunda kalır. Çünkü, bu arada, eğitim emekçilerine ait örgütlenmenin de altını oyan veya boşaltan yöntemler geliştirilir. Bu alanda bir kuralsızlık ortaya çıkar.
- Sistem dışı olanların, sistem muhaliflerinin terörist ilan edilmesi, sisteme muhalefetin de önünü kesmeye yöneliktir. Avrupa sendikal hareketinin tümü, kapitalist sisteme tam biat etme üzerine yeniden şekillendirilmiştir.
- Marka politikası, Türkiye’de eğitim alanında yeni yeni tartışılmaya başlanmıştır. Her eğitim kurumu, şu ya da bu tekelin, yani markanın projesi içinde “sponsorluk uygulaması” ile yer alarak ayakta kalabilecektir.

- Kalite sisteminin önemli kurallarından biri "izlenebilirlik"tir. Bu izleme ve denetleme, belki polisiye bir izleme değildir, ama ondan çok daha detaylı ve incelikli bir izleme tekniğinin hayata geçmesi demektir. Her gün ve her saat, eğitimci ve eğitimlikleri tam bir izlemeye alınır. Kimin, nerede, ne yaptığı, nasıl yaptığı, ne söylediği, ne düşündüğü, ne hissettiği, duyuumsal özellikleri, duyarlı olduğu konular, eğilimleri, ilişkileri, vs. vs. tümüyle kayıtlara geçirilir. Bu kayıtlar da bilgisayarlarla izlemeye alınır. Sistem çok kapsamlı bir izleme ve denetlemeye tabi olan toplumsal bir izleme yöntemi olduğu halde, dışardan çok açıkça farkedilmez. Çünkü, çoğu zaman teknolojinin bir gereği olarak sunulmuş ve kitleler ikna edilmiştir.
- Sisteme adaptasyon eğitimleri içinde yer alan bu motivasyon eğitimleri, tüm işletmelere ve kurumlara çok disiplinli ve sürekli olarak uygulanır. Eski çalışanlar kalite eğitimlerine alınarak yürütülen adaptasyon, yeni gelenlere veya eğitimcinin eğiteceği öğrencisine uygulayacağı motivasyon eğitimleri ile sürekli pompalanır. "Kaliteli bir eğitim" olarak sunulduğu için de kimse ses çıkaramaz, çünkü, bizim bildiğimiz kalite ya da nitelik ile, sistemin sözünü ettiği kalite arasındaki farkı kimse bilmemektedir.

Kaliteli eğitim, uluslararası tekelere kar ve daha çok kar sağlama-ya yönelik bir eğitim politikasının yaygınlaşması için, denetimi ve verimliliği artıran sisteme uyum eğitimini ifade etmektedir. Bu sistemle, yabancı eğitim şirketleri veya ortağı olan şirketler, hem satın alacakları birer özel işletme haline getirmek istedikleri kurumları (okul, üniversite, kreş, öğretmenleri, hastane, vb) sözde islah etmektedir, hem de karlı birer işletme haline getirmektedir. Bunun

ön hazırlığını da bizzat bu kurumlarda çalışan eğitimcilere yaptırılmaktadır. Dolayısıyla, eğitimci, hiçbir biçimde egemen olamayacağı bir hizmetle, tümüyle işine yabancılaşmak ve amacından uzaklaşmak zorunda kalacaktır.

Eğitim kurumu, karşıt grupların, karşıt toplumsallaştırma etkilerinden en güçlüsü ve karmaşık olanıdır. Bu yönüyle bireyleri kendi bakış açılarına göre etkilemek, daha doğrusu biçimlendirmek için kullanılan bir mücadele alanıdır. Bu şekilde farklı çıkarlara sahip olan karşıt sınıflardan ayrıcalıklı olanlar, kurulu düzeni korumaya ve sürdürmeye çalışırken, iktidar ilişkisinde pasif ya da bu ilişkilerde odak olmayanlar kurulu düzene muhalif olma eğilimi taşır. Bütün bunlara bağlı olarak eğitim, zıt toplumsal güçlerin konuya yaklaşmasıyla, söylemleriyle, pratikleriyle en somut sonuçları içerisinde barındırır.

1980'li yıllardan sonra eğitim, yapısal uyum programları çerçevesinde ele alınmış ve bu temelde yönlendirilmiştir. Bu ve benzeri uygulamalarla uygulamalarıyla birlikte eğitim üzerindeki iktisadi baskı artmış, sermayenin küresel çıkarları eğitim sisteminin yeni örgütlenmesini ve işleyişini etkilemiştir. Türkiye'de dış kredili eğitim projeleri 1962 yılından itibaren uygulanmış, 1980'e kadar eğitim kredileri ile fiziksel donanımın geliştirilmesi ve okul binalarının yaygınlaştırılmasına olanak verilmiştir.

Dış kredi kaynakları Dünya Bankası, IMF, Dünya Ticaret Örgütü, ... gibi kapitalist ekonominin başındaki kurumların elindedir. İşte bu kurumlar Türkiye'de ve dünyada kendi çıkarlarıyla uyumlu bir eğitim modeli ve insan tipini oluşturmak amacıyla her türlü plan, program ve projelerin uygulanmasında kilit rol oynamaktadır. Bugüne kadar oluşturulmaya çalışılan eğitim projeleri ve yıllarına

bakıldığında sürecin son yirmi yılda belirginleştiğini görmek mümkündür;

- Endüstriyel Okullar Projesi (1985)
- Yaygın Mesleki Eğitim Projesi (1987-1995)
- Milli Eğitim Geliştirme Projesi (1990-1997)
- Temel Eğitim Projesi I(1998)
- Temel Eğitim Projesi II (2002)

Türkiye’de eğitim sistemine toplu müdahale, 1990’lı yıllarda belirginlik kazanmıştır. Dünya Bankası ile 1990’da imzalanan 90 milyon dolarlık “Milli Eğitimi Geliştirme Projesi Kredisi”, 1998 ve 2002 yıllarında imzalanan 300’er milyon dolarlık iki “Temel Eğitim Proje Kredisi” ile gerçekleştirilmiştir. Bu krediler, 1995’te imzalanan GATS Anlaşması ve AB tarafından Katılım Ortaklığı Belgesinde de yer verilmiş olan hizmetlerin serbestleştirilmesi hedefi doğrultusunda, eğitim sistemini amaçları ve yapısı bakımından dönüştürmeyi amaçlamaktadır. Eğitim sistemi özelleştirilmeye; eğitimin örgütlenmesi hem küreselleşme hem de özelleştirmeye yol vermek üzere yerelleştirilmeye çalışılmaktadır. Eğitimin yerelleşmesi ile hedeflenen ise eğitim yönetimine yerel yönetimleri, borsa ve odaları, işveren örgütlerini dahil etmek, böylece büyük bir sorun olarak görülen finansman sorununu bir ölçüde çözmektir.

DB-IMF-WTO gibi küresel kuruluşların finansman kaynaklığını yaptığı eğitim projelerinin sonunda Türkiye’de eğitim alanında neler olduğuna baktığımızda, söz konusu projelerin hedefleri daha belirgin olarak görülmektedir.

- Eğitime ayrılan kamu kaynaklarının azaltılması, eğitim ve sağlığın özelleştirme kapsamına alınması,
- Yüksek öğretime girişin rasyonalize edilmesi,

- Okullarla "piyasa" arasındaki bağı güçlendirilmesi,
- Teknolojik yenileşmenin hızla eğitime aktarılması,
- Eğitim sisteminin yeniden düzenlenmesi.

Yukarıdaki sonuçlardan yola çıktığımızda eğitimin tamamen ticari bir mantıkla ele alındığını görmek mümkündür. Eğitimde toplam kalite uygulamalarını böylesi bir mantığın sistematik devamı olarak değerlendirmek gerekir. Tıpkı sanayide olduğu gibi, okullarda da kalite konusu verimlilik ve ticari kar kelimeleriyle birlikte gündeme gelmiş bulunmaktadır.

TKY' nin "kalite" kavramı, müşteri memnuniyetini temel alan ve nitelikli, kamusal eğitim ile bağdaşması mümkün olmayan bir kavramdır. Müşteri, piyasada mal ve hizmeti satın alan kişiyi tanımladığından, her yurttaşın hakkı olan eğitim hizmetleri satın alınabilir veya satın alınması gereken bir meta olarak kabul edilmektedir. Okullarda eşit, bilimsel esaslara dayalı, demokratik, özgürlükçü bir eğitim anlayışı yerleştirmek yerine; dayanışmadan çok rekabete dayalı, bireyciliği özendiren, kamu hizmeti olmasından çok piyasa ilişkileri içinde adeta meta haline getirilmek istenen bir eğitim anlayışı yerleştirilmeye çalışılmaktadır.

i) Müfredat Laboratuar Okulları (MLO) Projesi

Müfredat Laboratuar Okulları (MLO), Toplam Kalite Yönetiminin pratik olarak uygulandığı bir projedir. 1993 yılından beri Dünya Bankası destekli olarak uygulanmaktadır. Son yıllarda uygulama genişletilmesi doğrultuda önemli adımlar da atılmış durumdadır. Bugün, Türkiye de toplam 23 ilde 208 okulda uygulanmaya konmuş ve yeni öğretim yılında sayıları artırılmıştır. Bu proje ile;

- İlk ve ortaöğretimde eğitimin niteliği artırılarak öğrenci başarısının OECD ortalamasına yaklaştırılması sağlanacaktır. Ders